

Expeditie Weerklank

Pianist Ralph van Raat en weerman Peter Kuipers Munneke hebben elkaar een paar jaar geleden leren kennen in een gezamenlijk programma over de poolgebieden. Nu zijn ze op tournee met het muzikaal "college" Expeditie Weerklank over het weer en de klimaatverandering in en om Nederland. Peter is een begaafd amateurpianist en Ralph weet veel van het weer, zeker nu hij een commercieel vliegbrevet heeft. Een gesprek over de raakpunten tussen muziek en wetenschap.

RALPH VAN RAAT EN PETER KUIPERS MUNNEKE

Peter: “We hebben bewust gekozen voor een lezing-achtige sfeer om mensen begrip bij te brengen over de werking van de atmosfeer. Daartoe heb ik de atmosfeer eigenlijk in zijn losse ingrediënten ontleed en gekeken welke processen het weer op aarde maken, zoals de rotatie van de aarde en de schuine stand van de aardas, wat de seizoenen kan verklaren en de gelaagdheid in de atmosfeer, wat verklaart hoe hoger je in de atmosfeer komt, hoe kouder het wordt. Bij elk van die ingrediënten heeft Ralph vervolgens muziek gezocht.”

Ralph: “Mijn focus ligt voornamelijk op de 20e eeuw, dus muziek vanaf 1880 tot en met nu. De muzikale doelstelling is voor mij om mensen warm te maken voor hedendaagse muziek, want dat genre wordt toch nog als moeilijk ervaren. Maar als die muziek een andere context gepresenteerd krijgt, dan kunnen mensen zich een beeld vormen van wat de muziek probeert uit te drukken. De tweede sonate van Salvatore Sciarrino, een aartsmoeilijk stuk, kan ik nu brengen omdat je het kan uitleggen als de muzikale versie van een onweerbui.”

Als je het weer muzikaal wil interpreteren stuit je dan als pianist op beperkingen?

Ralph: “Nee, de piano is zo veelzijdig en heel veel componisten hebben zich laten beïnvloeden door het weer. Storm kan je mooi verklanken aan de piano, met het pedaal kan je een hele hoop ruis opwekken en met het percussieve aspect van de piano kun je bij wijze van spreken bliksem en regen laten horen. Met de boventonen die met open snaren mee resoneren kan je van alles suggereren, bijvoorbeeld een soort aura om een zon of een lichtflits.”

Is het niet riskant om het ideeëngoed van een componist zomaar in verband te brengen met jullie thema?

Peter: “Een voorbeeld is Winter Child van Joep Franssens. Daarin merk ik heel nadrukkelijk wat de relatie is tussen het veranderende klimaat, het weer en de seizoenen. De winter is aan het verdwijnen en wordt eigenlijk een lange herfst. Daar zit een zekere melancholie bij. Maar het is ook bezinning. We willen het publiek laten nadenken over de impact van klimaatverandering en de teloorgang van

de winter zoals wij dat in ons ideaalbeeld nog voor ons zien.”

Ralph: “Ik heb daaraan zelf uiteindelijk een invulling gegeven.

Joep is komen luisteren en gelukkig vond hij het mooi.”

Hoe wordt hedendaagse klassieke muziek in Nederland gewaardeerd? Is er sprake van een opleving, of bestaat er nog veel koudwatervrees?

Ralph: “De afgelopen jaren gaat het wat beter. Net afgestudeerde componisten krijgen nu veel meer artistieke ruimte dan toen ik zelf studeerde, een jaar of 20 terug. Dat vind ik een hele positieve ontwikkeling. Het heeft ook heel sterk te maken met de veranderde stijl van componeren in de afgelopen jaren. Die is over het algemeen veel toegankelijker geworden. Er wordt weer meer tonale muziek geschreven. Dat is jarenlang verboden geweest in de hedendaagse muziekscene. Ook het internet opent de deur naar veel meer diverse en niet-westerse muziek. En pop en jazz spelen een veel grotere rol. En als je kijkt naar de programmering van bijvoorbeeld het Residentieorkest en het Concertgebouworkest, dan heb ik het idee dat zij vrij veel muziek van de jongste generatie opnemen. Ook meer vrouwelijke componisten worden naar voren geschoven. Daar staat tegenover dat je de vroeg 20e-eeuwse componisten, maar ook bijvoorbeeld Olivier Messiaen en Luciano Berio, zeer zelden ziet. Dat vind ik dan wel weer jammer.”

Heeft klimaatverandering invloed op de aard van nieuwe composities?

Ralph: “Op het conservatorium in Amsterdam, waar ik lesgeef, merk ik bij jonge studenten dat klimaatverandering echt een zorg is. Maar we weten pas over honderd jaar hoe dat precies uitwerkt. Toch vermoed ik dat je thema's als klimaatverandering en transitie heel makkelijk zult terugvinden in muziekstukken die we ons tegen die tijd nog herinneren.”

WYNOLD VERWEIJ

Expeditie Weerklank is nog te zien in Leiden (Stadsgehoorzaal, 7 december), Enschede (Muziekcentrum, 1 februari) en Nijmegen (De Vereniging, 2 februari). ralphvanraat.com